

Zeehondenopvang moet aan banden

Augustus 2004 ontsnapte een jong zeehondje, genaamd Hannes, uit de dieren-tuin van Nordhorn. Hij zwom de Vecht af naar Nederland en werd opgenomen in het opvangcentrum in Pieterburen, waarna hij illegaal door onbekenden in zee werd teruggezet. Hannes vormt een goede aanleiding om de zeehondenopvang eens onder de loep te nemen tegen de achtergrond van het wel en wee van de zeehondenpopulatie.

Rond 1930 waren er nog ca 14.000 Gewone zeehonden in de Waddenzee, en 5000 in de Zeeuwse wateren. Bejaging van zeehonden en later milieuvuiling zorgden voor een sterke afname van het aantal dieren in de Waddenzee, tot zo'n 700 op het dieptepunt rond 1975. Al vanaf 1952 werden zeehonden met een slechte conditie en lijdend aan allerlei ziektes en parasieten opgenomen in Ecomare op Texel, en vanaf 1971 ook in de zeehondencreche in Pieterburen. De rol van opvang, oplappen en weer uitzetten van dieren was in die tijd voor het behoud van de populatie evident. Vanaf 1980 nam de populatie langzaam weer toe, vooral als gevolg van de maatregelen tegen lozing van PCB's en andere milieuvreemde stoffen, en door immigratie van dieren uit Duitsland en Denemarken.

Virus met gezonde uitwerking

De populatie telde in 1988 ca 1500 dieren, toen een virus toesloeg. In korte tijd stierf bijna 60 % van de zeehonden in de Waddenzee. Onderzoek toonde aan dat het ging om een virus dat verwant is aan het hondenziekte-virus. Na deze klap begon het aantal zeehonden echter zeer voortvarend te groeien. Bedroeg de jaarlijkse groei direct voor de virus-epidemie ongeveer 9 %, daarna was dat 17 %! In 1993 lag het aantal Gewone zeehonden al weer op het niveau van 1988, en bij de eeuwwisseling waren er zelfs al weer 5000 in de Waddenzee. Kennelijk heeft de sterfte van meer dan de helft van de populatie het overblijvende deel een stuk vitaler gemaakt!

In 2002 sloeg hetzelfde virus nogmaals toe, nu met een sterfte van ongeveer 50 %. De telling van 2003 liet zien, dat de populatie

daarna opnieuw heel snel groeide door een goede en succesvolle reproductie. In 2004 waren er alweer ca 4500 exemplaren. De zeehondenpopulatie in de Waddenzee is dus momenteel heel gezond en veerkrachtig.

Beleid, of geen beleid

Intussen gaat de opvang echter gewoon door en wordt jaarlijks een toenemend aantal, in 2004 meer dan 200, zeehonden opgevangen, in Ecomare en vooral in Pieterburen. Het zijn merendeels 'huilers', jongen die om de een of andere reden hun moeder zijn kwijtgeraakt. Een tweede categorie wordt gevormd door jonge dieren die in hun eerste herfst of winter ziek op de kust worden aangetroffen. Toch hadden reeds in 1994 de ministers van Denemarken, Duitsland en Nederland die verantwoordelijk waren voor het beleid en beheer van de Waddenzee, besloten de opvang tot

voor bestaat: 'Opvang van zeehonden kan gewenst zijn voor mensen die in aanraking komen met hulpbehoevende zeehonden'. Het is dus niet meer de bedoeling dat er actief gezocht wordt naar zieke, verzwakte of verlaten zeehonden. Over het aantal of percentage zeehonden dat nog opgevangen mocht worden waren de leden van de Adviesraad het overigens niet helemaal eens. Aanvankelijk stond in de Leidraad dat er uit de (op grond van de Natuurbeschermingswet) gesloten gebieden in de Waddenzee helemaal geen opvang meer zou plaatsvinden, maar door toedoen van Lenie 't Hart werd dit onderdeel teruggedraaid.

Opvang gevaarlijk

Aan de opvang van zeehonden zijn enkele voordelen verbonden, zoals mogelijkheden voor natuureducatie, maar ook veel risico's. Het opvangen en later weer uitzetten van dieren die anders gestorven zouden zijn, doorkruist de natuurlijke selectie en verhindert dus de beste aanpassing van de populatie aan de omstandigheden. De populatie als geheel wordt daardoor op den duur zwakker, bijvoorbeeld doordat de opbouw van resistentie tegen ziekten wordt 'verdund'. Een onmiddellijk en nooit uit te sluiten risico is de mogelijkheid van insleep van ziektekiemen in de natuurlijke populatie door het uitzetten van opgevangen dieren, hoe hygiënisch er ook in de opvangcentra wordt gewerkt. Dit geldt nog veel sterker voor dieren die niet uit onze kustwateren komen, maar bijvoorbeeld uit een dierentuin, zoals met Hannes het geval was. Eén van de duidelijkste bepalingen in de Leidraad is dan ook, dat dieren, geboren in gevangenschap, niet (meer) zullen worden uitgezet. Dat betekende dus ook, dat de pogingen om zeehond Hannes legaal uitgezet te krijgen, uitzichtloos waren.

Binnenland

In dezelfde periode dat Hannes in de Vecht zwom, dook er plotseling een jonge Klapmuts op in de IJssel. Klapmutsen komen voor in het arctische deel van de Atlantische oceaan, en deze leek dus wel heel erg verwaald. Binnen 24 uur zat hij in Pieterburen, hoewel de foto's niet de indruk wekten dat het dier hulpbehoevend was. De Klapmuts werd in Pieterburen volgens voorschrift netjes gescheiden gehouden van de andere zeehonden, vanwege mogelijke

Platform

In deze rubriek is ruimte voor opinies en reacties

Jaap Mulder

het 'lowest level possible' terug te brengen. Denemarken is er intussen feitelijk helemaal mee gestopt en Duitsland groten-deels. Pas zes jaar later, in 2000, stelde staatssecretaris Faber een Wetenschappelijke Adviesraad in om het beheer van de zeehondenpopulatie en de opvang van zeehonden op een zo verantwoord mogelijke manier te kunnen doen. De raad adviseerde in 2002: 'Voor het behoud van de zeehondenpopulatie (...) is het weghalen, verzorgen en weer uitzetten van zieke, verzwakte of verlaten zeehonden (huilers) niet noodzakelijk.' Op basis van dit rapport en op basis van de afspraken met Duitsland en Denemarken stelde minister Veerman in 2003 de 'Leidraad opvang Gewone en Grijze zeehonden' op. Hierin wordt gesteld dat opvang van zeehonden niet noodzakelijk is voor de instandhouding van de populatie, maar dat er een maatschappelijk draagvlak

Gehannes met Hannes: opvang zeehonden niet meer gewenst!

overdracht van ziektekiemen van de ene soort op de andere. Juist vanwege dat gevaar is het beter om zulke dieren gewoon met rust te laten, ook als ze gevaar lopen te sterven. Voor het behoud van de populatie is opvang van zulke exoten al helemaal niet nodig. De betreffende Klappmuts is in november op een oefenvlucht van een reddingshelikopter zo'n honderd kilometer ten noorden van de waddeneilanden losgelaten.

Ook Gewone zeehonden worden met een zekere regelmaat in rivieren waargenomen, zowel in Nederland als elders. Het gaat hier om volkomen natuurlijk gedrag, het verkennen van de wereld, meestal door jonge dieren. Er is geen enkele reden om zulke zeehonden te beschouwen als verdwaald of hulpbehoevend, zelfs als het een Klappmuts betreft. Toch is er steeds weer de neiging om ze te gaan 'redden'. We doen dat echter ook niet met vogels die soms uit andere werelddelen in ons land terechtkomen, en waar drommen fanatieke vogelaars veel plezier aan beleven. Het verdient aanbeveling de mogelijkheden om in te grijpen in zulke situaties aan banden te leggen. Dan kunnen ook de binnenlandse 'seal-watchers' dichtbij huis eens wat zien.

Het roer moet om!

De opvang van zeehonden, met name zo grootschalig als in Pieterburen gebeurt, staat momenteel niet meer in dienst van de natuurbescherming, maar werkt haar juist tegen, vooral nu het zo goed gaat met de populatie. Het streven naar het welzijn van het individu gaat ten koste van het welzijn van de populatie. De zeehonden-

opvang in Nederland moet zich beperken tot hulpbehoevende dieren die door het publiek worden aangedragen, om te voldoen aan de gerechtvaardigde, individuele, zeer menselijke wens tot goed doen. Overheidsdiensten, natuurbeheerders en bewakers van rustgebieden in de Waddenzee zouden de natuur haar gang moeten laten gaan en niet meer meewerken aan de opvang. De overheid dient te zorgen voor een goede regelgeving en dient deze vooral ook te handhaven. Nu overheerst het beeld dat het beleid rond zeehondenopvang in de praktijk bepaald wordt door Lenie 't Hart, wat tot vreemde excessen leidt, zoals de opvang van de kerngezonde Hannes. In de afgelopen jaren is het ook voorgekomen dat 'zeehondenredders' na een voorspelling voor winterstormen, er speciaal op uit gingen om gezonde jonge Grijze zeehonden, die vaak nog bij hun moeder zoogden, en die mogelijk van zandbanken af zouden kunnen spoelen, op te zoeken en 'in veiligheid' te brengen in de opvang. Als de Waddenzee wellicht niet zo geschikt is voor Grijze zeehonden, omdat de zandbanken niet hoog genoeg zijn voor het werpen van hun jongen, dan is dat vanuit het natuurbehoud gewoon jammer. Natuur is geen dierenrein, het sterven hoort er bij en is de belangrijkste factor bij de natuurlijke selectie. We proberen toch ook niet alle zieke konijnen te vangen en op te kalefateren, dus waarom zouden we dat wel doen bij de zeehonden?

Drs J.L.Mulder
De Holle Bilt 17, 3732 HM De Bilt
e-mail: jaampulder@freeler.nl

Diverse soorten zeehonden in Nederland

In Nederland komen twee soorten zeehonden voor. Het meest algemeen is de Gewone zeehond (*Phoca vitulina*), 70-110 kilo zwaar. Gewone zeehonden liggen bij laag water op droogvallende banken langs dieper water. In juni of juli werpen ze één jong, dat direct zwemt en 4-5 weken gezoogd wordt. In 2004 waren er ongeveer 4500 Gewone zeehonden in de Waddenzee en 150 in de Zeeuwse wateren. Sinds begin jaren tachtig komt ook de Grijze zeehond of Kegelrob (*Halichoerus grypus*) permanent in de Waddenzee voor. Vanaf 1985 worden er ook jongen geboren. Grijze zeehonden hebben voor het werpen van hun jongen (in herfst en winter!) zandbanken of andere hoge plekken nodig die ook bij hoog water niet onder lopen, want de jongen hebben tijdens de eerste 4-5 dagen nog een witte, losse vacht, en ze kunnen dan niet of nauwelijks zwemmen. Grijze zeehonden worden 100-180 (vrouwjes) of 170-300 (mannetjes) kilo zwaar. In 2004 werden er ruim 1100 in de Waddenzee geteld. Naast Gewone en Grijze zeehonden komen af en toe dwaalgasten van elders op onze kust voor. Dat zijn de noordelijke robbensoorten Zadelrob (*Pagophilus groenlandicus*), de Klappmuts (*Cystophora cristata*) en Ringelrob of Stinkrob (*Phoca hispida*). Zeer sporadisch worden Baardrob (*Erignathus barbatus*) en Walrus (*Odobenus rosmarus*) in Nederland waargenomen.

Buiting

Wilhelminaweg 64
NL-6951 BP Dieren

Postbus 98
NL-6950 AB Dieren

Tel.: +31-(0)313-61 90 42
Fax: +31-(0)313-61 91 26

email: bureau@buiting.nl

de schakel tussen wetenschap en praktijk

Ons dienstenpakket varieert van inventarisatie, planvorming, onderzoek, cursussen en advies tot realisatie en directievoering. Al onze opdrachten zijn groen gerelateerd. Wij zijn op dit moment in Nederland en Duitsland actief. **Op onze site kunt u terecht voor informatie over onze kernactiviteiten.**

www.buiting.nl

B u i t i n g

B o s o n t w i k k e l i n g

